

УДК 37.13

МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СТУДЕНТА

Чимшир В.І., д. тех. н., доцент,
доцент кафедри суднових енергетичних установок і систем
Національний університет «Одеська морська академія»

У статті порушується проблема формування мети саморозвитку обдарованих студентів у процесі їхніх взаємин із викладачами. Для вирішення поставленої проблеми розроблено механізм розвитку внутрішньої організаційної системи студента через виявлення закономірностей формування мети його саморозвитку. В основу розроблення механізму були покладені взаємодії між суб'єктами педагогічної системи в різні моменти часу. Застосування найбільш широкого підходу до виявлення механізму розвитку внутрішньої організаційної системи студента дало змогу встановити закономірність і єдиний механізм розвитку педагогічної системи.

Ключові слова: педагогічна система, мета саморозвитку, механізм розвитку внутрішньої організаційної системи.

В статье поднимается проблема формирования цели саморазвития одаренных студентов в процессе их взаимоотношений с преподавателями. Для решения поставленной проблемы разработан механизм развития внутренней организационной системы студента через выявление закономерностей формирования цели его саморазвития. В основу разработки механизма были положены взаимодействия между субъектами педагогической системы в различные моменты времени. Применение наиболее широкого подхода к выявлению механизма развития внутренней организационной системы студента позволило установить закономерность и единый механизм развития педагогической системы.

Ключевые слова: педагогическая система, цель саморазвития, механизм развития внутренней организационной системы.

Chymshyr V.I. MECHANISM FOR INTERNAL STUDENT'S ORGANIZATION SYSTEM

The work arises a problem of aim formation in gifted students' self-development in the course of their mutual relations with teachers. Development mechanism for internal student's organization system has been outlined based on self-development aim formation regulations identification in attempt to solve the stated problem. Basis for mechanism development was formed by mutual relations between subjects of tutorial system at different moments of time. Application of the broadest approach to revelation of student's internal organizational system development mechanism enabled to identify common pattern and universal development mechanism for pedagogical system.

Key words: pedagogical system, aim of self-development, internal organization system development mechanism.

Постановка проблеми. Один із відомих психологів Л.С. Вигодський у своїх роботах [1] стверджував, що педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день людського розвитку. Тільки тоді вона зможе в процесі навчання інтегрувати в життя ті процеси, які належать до зони найближчого розвитку.

Інтерпретуючи це висловлювання в педагогічній практиці, можна зазначити, якщо студенти працюють не в зоні свого освоєного вміння, а в зоні найближчого розвитку, то вони за певних педагогічних умов можуть демонструвати не властиві їм вміння. Отож механізм, який дасть змогу студентам це зробити, може бути зафіксований педагогом, методично інтерпретований і повернений студентам як придбана здатність. Найважливіше в цьому процесі – це затвердити у студентів здатність до сприйняття складного і на

основі цього сформувати в них мету до саморозвитку.

Наприклад, вирішуючи цикл типових завдань, навмисно залучати завдання, які потребують знання наступного ступеня розвитку студентів. Спостерігаючи реакцію студентів, їх можна поділити на три групи:

- які відкинули завдання через нерозуміння її смислового навантаження;
- які постаралися визначити етапи її розв'язання (більшою мірою не успішно);
- які запропонували ряд приватних рішень завдання.

Цей приклад демонструє, по-перше, метод створення педагогом змішаного інформаційного потоку, який спрямований на розвиток системи. По-друге, здійснення перевірки рівня рефлексії педагогічної системи, тобто на скільки високий рівень адекватної реакції студентів на складність. По-третє, педагогом коригується вектор

формування наступного інформаційного потоку, який спрямований на зміну інформаційного простору студента.

Постановка завдання. У зв'язку з вищезазначеним метою дослідження є розроблення механізму розвитку внутрішньої організаційної системи студента через виявлення закономірностей формування мети саморозвитку у студентів на основі взаємодії між суб'єктами педагогічної системи в різні моменти часу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безперечно, головним фактором розвитку будь-якої педагогічної системи є внутрішній і зовнішній інформаційний обмін, що, у свою чергу, визначає наявність і характер мети саморозвитку в суб'єкта виховання й навчання [2].

Внутрішній інформаційний обмін є організаційним, стабілізуючим, консервативним фактором – фактором збереження порядку й зміцнення системи, а зовнішні взаємодії – фактором відновлення, прогресивного випадкового вибору, який необхідний для розвитку студентів.

Метою саморозвитку, що формується в обдарованих студентів у процесі взаємин його з викладачами, є міра взаємодії двох зазначених структурних факторів: збереження та відновлення.

Як тільки виявляється фактор відновлення, він починає впливати на структуру системи, підсилюючи необхідність у зовнішніх і зменшуючи необхідність у внутрішніх взаємодіях, і в такий спосіб веде систему до розпаду й пошуку суб'єктами підстав для нових освітньо-виховних взаємодій – нових завдань розвитку, нових педагогів, що організують взаємодії (рис. 1).

Розглянемо більш детально стани елементів педагогічної системи під впливом виділених факторів. Кожний із них, по суті, є прикладом інформаційного стану елементів педагогічної системи в її різних функціональних виявах:

1. Функція збереження порядку у вигляді організаційної структури внутрішніх взаємодій – правил, понять, постулатів, цінностей. Інакше кажучи, організуючих факторів, які переходять у внутрішній план у результаті розвитку системи (задають ту або іншу структуру дій студента, утворюють нові зв'язки й пріоритети в картині його світогляду).

2. Споживання зовнішньої інформації – підживлення системи. Цей фактор вносить динамізм, новизну, багатоваріантність, випадковість у систему, встановлює зв'язки з різноманітним людським взаємим.

3. Мета саморозвитку у студента – процес проникнення цих двох факторів, водночас – це організуючий фактор у внутріш-

ньому плані особистості, організаційна основа розвитку особистості поза педагогічними взаємодіями на етапі самостійності студента.

Відповідно до визначень структурної складності загальну кількість інформації в педагогічній системі можна вважати показником рівня її розвитку.

4. Цикл розвитку взаємин містить шість структурно різних етапів, обумовлених комбінаціями дій виділених факторів. Якщо позначити виділені фактори як **З** – зовнішня інформація (формується викладачем), **В** – внутрішня інформація системи або організація (формується студентом), **М** – функціональний фактор мети саморозвитку студента, то можна помітити закономірні тенденції в динаміці – від розпаду системи до її утворення.

Розташування виділених типів у формі кола більш наочно показує динаміку змін з кожного фактора. На схемі (рис. 2) видно, що посилення внутрішніх взаємозв'язків (**В**) – організованість – протилежне посиленню зовнішньої інформації (**З**), що відповідає двом галузям у циклі розвитку: створення системи – це посилення внутрішніх зв'язків, зовнішня закритість; розпад системи – протилежна ситуація: посилення взаємодій із середовищем, послаблення внутрішніх зв'язків.

Відома в психолого-педагогічній науці властивість асиметрії розвитку є «принципом зворотної дії» [3], який виявляється в логічному зниженні авторитаризму та ролі педагога у формуванні та підвищенні внутрішньої організованості студента.

Ефективність взаємодії викладача та студента підвищується від відсутності до формування мети саморозвитку у студента як процес досягнення головної мети педагогічної системи.

У роботі [4] була зроблена вдала спроба визначення етапів розвитку механізму взаємин учителя й учня. Зробивши додаткові дослідження та апробацію, у запропонований механізм були внесені корективи, які більш детально демонструють процес формування етапів розвитку пізнавальної діяльності студента на основі його взаємин із викладачем.

Етапи розвитку педагогічної системи містять такий перелік (рис. 2):

1) невизначений – початковий етап розвитку системи взаємин. Умови цього етапу вказують на відсутність системи взаємодій і мети саморозвитку студента та нерегульованого впливу фактора зовнішньої інформації. Загалом, на цьому етапі спостерігається стабільний стан внутрішньої системи студента;

2) неорганізований – характеризується мінімумом зі всіх факторів. Такий стан педагогічної системи можна спостерігати на початковому етапі включення студента у взаємодію з викладачем, як правило, з можливим превалюванням учня. Такий тип взаємодій на цьому етапі відповідає початку пошуку та елементів зацікавленості, спрямованій на формування потреби студента в приєднанні;

3) маніпулятивний – відповідає утворенню зовнішніх зв'язків у системі. Ці зв'язки підтримуються вчителем під час пошуку інтересів у студента, при цьому спостерігається відсутність мети саморозвитку студента. Тип взаємодій на цьому етапі відповідає реалізації потреби студента у взаємодії та контролю.

4) мотивований – характеризується максимумом із фактора зовнішньої інформації, наявністю мети саморозвитку студента, через що необхідність домінування педагога знижується. Тип взаємодій відповідає організаційній культурі завдання і заснований на реалізації сформованої потреби в додатковій інформації, яка спрямована на формування потреби у відкритості.

5) оптимальний – характеризується максимумом зі всіх факторів – зовнішніх і внутрішніх взаємодій, які підтримуються свідомим прагненням студента до досягнення мети саморозвитку. Цей етап відповідає сполученню організаційної культури завдання, зниженню потреби в контролі й посиленню потреби у відкритості.

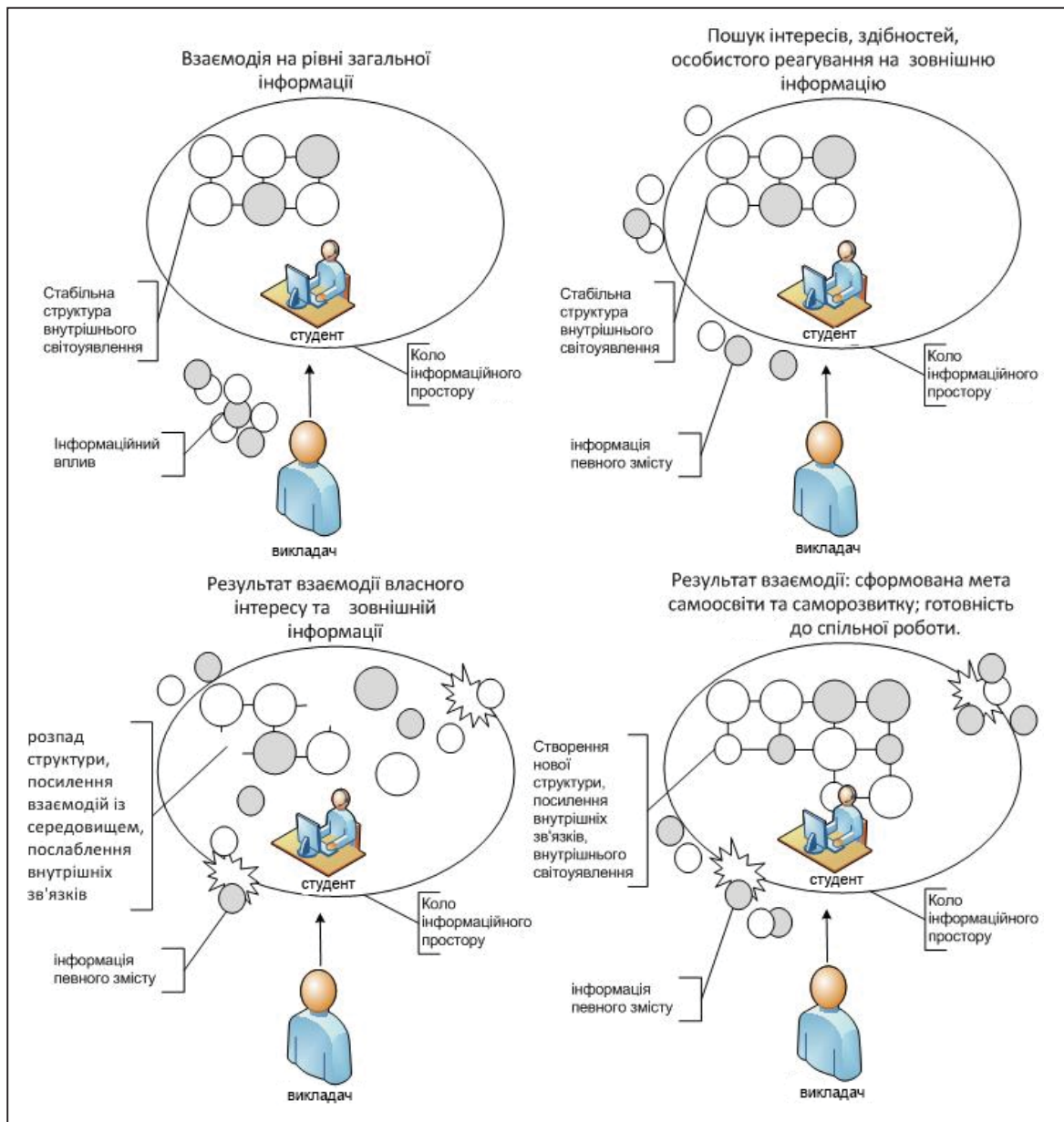

Рис. 1. Формування мети саморозвитку студента

б) самостійний – характеризується максимум із фактора організації – внутрішніх взаємозв'язків у системі, наявністю стійкої мети саморозвитку й відсутністю необхідності в організуючих впливах із боку педагога. Щодо типу взаємодій, то він відповідає організаційній культурі особистості та реалізує потребу особистості у відкритості.

У розвитку внутрішньої організаційної системи студента можливі два кутові ета-

пи, які можуть мати місце у випадку неефективної її організації, а також у випадку тих або інших порушень процесу формування мети саморозвитку студента (рис. 3):

- відхилення на невизначеному етапі, яке виражається в неможливості утворення мети, незважаючи на виховні взаємодії й доступність зовнішньої інформації;

- відхилення на мотивованому етапі, яке відповідає ситуації, коли особистість

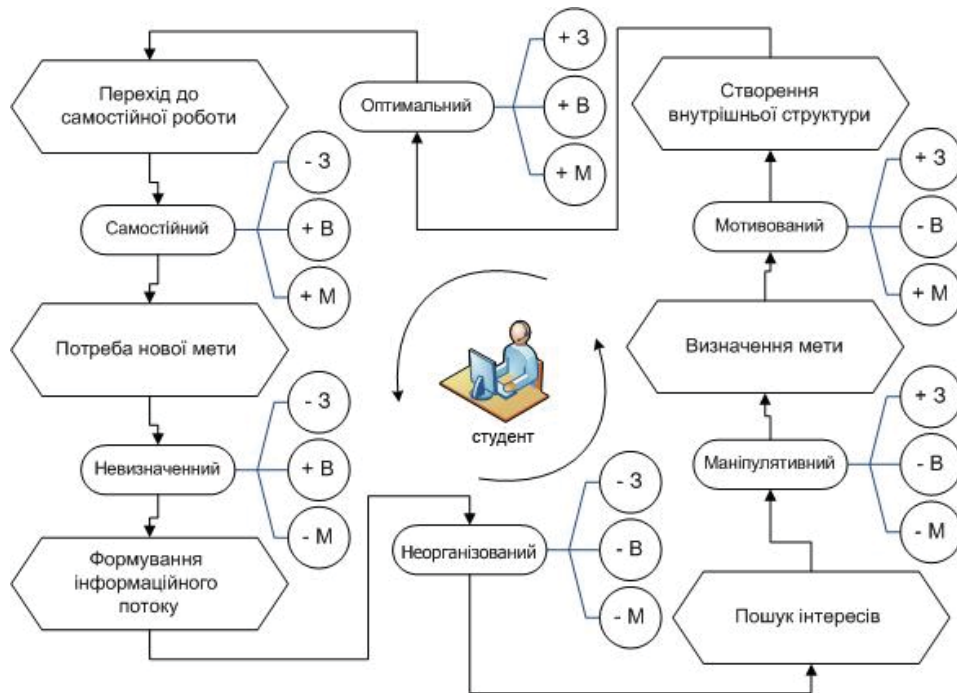

Рис. 2. Цикл структурних перетворень у внутрішній організаційній системі студента

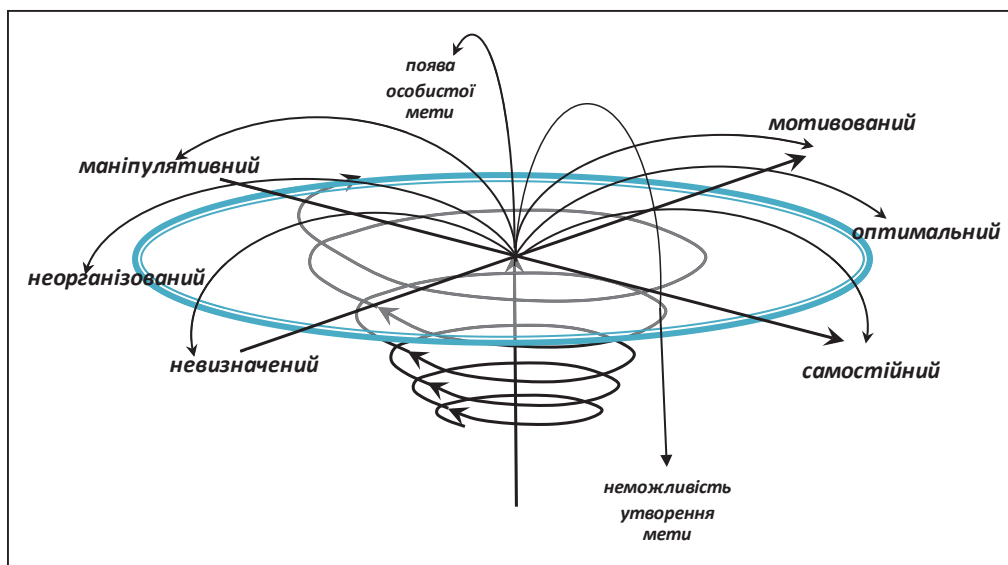

Рис. 3. Механізм розвитку внутрішньої організаційної системи студента

зупиняється в розвитку та прагне до будь-якої іншої, односторонньої мети (поява особистої мети), що народжується поза взаємодією з педагогами й зовнішнім оточенням.

В умовах освітньо-виховного процесу виявлений механізм розвитку внутрішньої організаційної системи студента дає змогу отримувати рішення конкретних виховних та освітніх завдань. І вже на цьому етапі цей досвід показує, що у вирішенні освітніх завдань, на відміну від виховних, обов'язково виявляються всі шість етапів. Однак необхідно зазначити, що сьогодні досить високий відсоток студентів, які зупиняються в освоєнні дисциплін на мотивованому рівні, вважаючи, що цього досить для схвалення й прийняття їх соціумом.

У цих умовах за якісної побудови педагогічних взаємодій із конкретної дисципліни, наявності мотивації й вольових якостей у студентів педагогічна система може досягти самостійного рівня. У цьому випадку студенти продовжують самостійну самоосвітню, самовиховну й дослідницьку діяльність в освоєній ними галузі.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, застосування найбільш широкого підходу до виявлення механізму розвитку внутрішньої організаційної системи студента дало змогу встановити закономірність і єдиний механізм розвитку педагогічної системи.

Виявлений механізм, з одного боку, реалізує пояснювальну й прогностичну функції, з іншого – репрезентує новий інструмент для дослідження широкого кола педагогічних явищ та оптимізації їхнього розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М.: Педагогика, 1991. С. 410–430.
2. Мотуренко Н.В. Профильное обучение как условие развития педагогической системы средней общеобразовательной школы: дисс. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01. Москва, 2009. 202 с.
3. Бизяева А.А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия. Псков: ПГПИ им. С.М. Кирова, 2004. 216 с.
4. Краснова О.В. Информационный механизм развития системы воспитательных взаимодействий педагога и воспитанника: дисс. канд. пед. наук: спец. 13.00.01. Пенза, 2003. 187 с.